

Ima li nade?

*Nikola Stanković**

Kad postavimo pitanje o postojanju nade za biće koje se nada, odmah nam se nameće jedan odgovor i više pitanja. Naime odgovor se dobiva čistom konstatacijom da postoje realna bića koja se nadaju, pa prema tome postoji i nada. Ona nije neka neutemeljena izmudrina. Nedvojbeno se može ustvrditi da postoje ljudi koji se zaista nadaju. Jedva da bi tko pokušao osporiti tu bjelodanu činjenicu.

I najljući skeptici će priznati da ljudi obično nešto iščekuju, očekuju ono što još nije nadošlo. Nada ipak nije tek puko predviđanje kao što je to prognoziranje vremena na temelju određenih objektivnih pokazatelja: pravca i siline strujanja zraka te njegove temperature i vlažnosti.

Čemu se ljudi nadaju i kako je nada moguća kada ono što očekuju još nisu postigli, a i nemaju iskustvo da im je to već uspjelo? Dosadašnji im događaji ne jamče sigurnost u pozitivni nastavak zbivanja. Svi znamo da su nas neka izgledna i obećavajuća stanja na kraju razočarala. Isto tako moramo priznati da je bilo i onih iz kojih nismo vidjeli izlaz, ali se odjednom sve tako posložilo da smo se radovali kao dijete koje je dobilo prolaznu ocjenu, iako je bilo uvjereno da će morati na dodatnu nastavu ili ponavljati razred.

Što iz toga zaključujemo? Svojom situacijom ne vladamo posve, na način da uvijek znamo što nam je činiti i kako djelovati da postignemo ono blaženo stanje mira i ravnovesja u kojem se nikada više ne bismo trebali bojati negativnih iznenađenja.

Unatoč svemu mi se ipak nadamo da ono najgore neće doći, kao što se nadamo i da je uvijek moguć bolji razvoj situacije od trenutnog. Shvaćajući to, pokazujemo neku mogućnost mjerenja svojih mogućnosti. Raspon te mjere je tolik da se u njoj mogu ogledati i uspoređivati sve zamislive mogućnosti — od onih najgorih do najboljih. Na toj se našoj »tezulji« mogu vagati i one mogućnosti koje nam trenutno ne padaju na pamet ili čak nadilaze naše trenutačne zamišljaje.

Dakle naš se obzor stupnjevito otvara od posvemašnje praznine do istinske punine, od gorkog razočaranja do zanosnog očaranja, od beskrajne žalosti do potpune radosti, od grozne nesreće do blažene sreće, od prokletstva do blagoslova, od oskudice do preobilja, od skamenjenosti pred besmisлом do poletnosti prema smislu, od smrti do života, od nenužnosti i treptavosti do utemeljenosti i sigurnosti, od propadljivosti i prolaznosti do trajnosti i nedokidivosti, od vremenitosti do vječnosti, od zla do dobra, od mržnje do ljubavi. Između svega toga živi nada.

No živeći između spomenutih krajnosti, obično smo izgubljeni u moru manje-više istovrsnih mogućnosti, a sve zbog sužavanja obzora na ono svagdanje u kojem se ne živi autentično i osobno. Zbog lijenosti ili nekog drugog razloga ostajemo neuvježbani u promišljanju i ozbiljavanju onih iskonskih mogućnosti koje su nam se naznačile već samom spoznajom razlike između biti i ne biti, između dobra i zla.

* Prof. dr. sc. Nikola Stanković, Filozofski fakultet Družbe Isusove u Zagrebu.

Nada se utemeljuje upravo na činjenici da unatoč svim nemogućnostima, prazninama, provalijama, prijetnjama, strahu i očaju još uvijek ima bića koja su istodobno dobra, lijepa i uzvišena, koja izazivaju divljenje i čuđenje. A ipak, ta dobra i lijepa bića koja oko sebe spoznajemo ne moraju biti. Ukoliko su zla i ružna, izazivaju zgražanje i odbojnost, a ukoliko su dobra i lijepa, sa sobom nose poruku dobrote i ljepote same. Neizmjerne je zagonetnije biće od nebića. Zapravo nesumjerljiva je tajna onog što postoji s pitanjem o onom čega nema.

Nama poznata bića izazivaju nadu da nije sve apsurdno i da moramo imati povjerenje u zbilju, koja na kraju krajeva sve drži, a sama sebe sobom opravdava te ne uzmiče ni pred kakvim prijetnjama jer ne ovisi ni o čemu i ni o komu.

Da je ništavilo moglo spriječiti nastanak bića, nikada ne bi dopustilo da mu se remeti mir, a isto tako, da mu je *zabunom* dopustilo postojanje, odavno bi ga dokinulo.

Moramo reći da je zaista čudo što postoje bića koja ne moraju biti. Ako već postoje, onda iziskuju potporu bića koje ih svojom snagom uzdržava, a samo pak nije nikako ugrozivo. Ono ne može imati sudbinu nenužnih bića. Jednom riječju, sve se svodi na onu glasovitu latinsku: *Si Deus est, unde malum? Si non, est, unde bonum?* (Ako postoji Bog, odakle zlo? Ako ne postoji, odakle dobro?)

Ako je zlo nedostatak dobra koje bi neko biće po svojoj naravi trebalo imati, to nije toliko čudo koliko ono da bića uopće ima. To je pak pravo pravcato čudo. Zato se ljudska nada temelji upravo na toj otvorenosti prema Biću koje se najavljuje preko svega onoga što poznajemo, što postoji.

Dok ima bića, mora postojati i onaj koji ih drži u bitku, a njega mora biti uvijek jer je naprosto jači od ništavila. Budući da je toliko jak, a i dobar jer podržava dobro, nadamo se da će i ljudske naravne nade u vječnu sreću i zadovoljstvo biti ispunjene. Čovjek je biće nade, pa se nada da će mu se nadodati ono čemu se svojim bićem otvara. Zašto bi nada uopće bila moguća, ako ne bi bila ispunjiva? Ispunjivost zahtijevaju i obećavaju i naravna i nadnaravna objava.

Obilje prirodnih pokušaja da se život uzdigne na viši stupanj još uvijek nije istrošeno. Zasižno se ne može zaniijekati nadolazak raznolikosti života koji još uvijek nismo posve poznali niti mu izmjerili mogućnosti. Moguća su iznenađenja koja ne možemo predvidjeti. Za što je sve čovjek sposobna, nitko to još do kraja nije istražio. Upoznavajući svoje mogućnosti i ostvarujući ih čovjek uvijek otkriva nove. Ipak, narav ima svoje naravne granice. Ali, kao što unutar tih granica nismo istražili sve mogućnosti, isto tako ne znam točno gdje su nam granice postavljene.

Ono naravno i nadnaravno je zasižno razgraničeno, ali ipak nije tako da ih nekako ne bismo uspoređivali. Iz same naše naravi izvire čežnja za prekoračenjem skučenosti u propadljivosti i smrtnosti. Je li ta čežnja posve naravna i je li ono za čim težimo i naravno i nadnaravno?

Nije li s nama samima dana zbilja koja je nekako srodno s onim Iskonom koji sve drži u zbilji? Naravna spoznaje kaže da je nemoguće da postoje tako različite zbilje da o njima ne bismo govorili kao o zbilji. Otuda i neko naravno uvjerenje da je moguće razotkriti tajnu zbilje i sprijateljiti se s njom jer se i ona oduvijek pokazuje prijateljskom iznenađujući nas nepredvidivim darovima. Nadnaravna pak objava kaže da je čovjek stvoren na sliku Božju pa mu ništa nije posve tuđe što je Božje. Zato se nada ne pomiruje s beznađem.